Вініченко І.І.
доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри економіки,
Дніпровський державний аграрно-економічний університет
Оганісян А.А.
PhD 051 Економіка,
Голова ФГ «Скорук А.А.»

DOI: https://doi.org/10.36059/978-966-397-573-3-5

ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО БАЗИСУ «ЗЕЛЕНОЇ» ТРАНСФОРМАЦІЇ АГРОБІЗНЕСУ

Питання зміни техногенного розвитку планети на сталий розвиток, наразі посідають лідируючі позиції у порядку денному людства, через що усі країни без винятку постають перед необхідністю переосмислення та зміни існуючої економічної парадигми – від екстенсивної моделі розвитку до більш ощадливої та екологічно орієнтованої системи господарювання. Незважаючи на значні зусилля науковців, єдиного методичного підходу щодо оцінювання процесу «озеленення» аграрного виробництва не узгоджено. Тож, моніторинг «зеленої» трансформації потребує розробки системи новітніх індикаторів та інструментів їх вимірювання.

Методологічні підходи щодо вибору індикаторів трансформації до «зеленої» економіки у різних країнах істотно різняться. Зокрема, ЮНЕСКАП для оцінки прогресу рекомендує застосовувати два основні показники досягнення поставлених цілей «зеленого» зростання:

– індекс поточного прогресу, якого вдалося досягти в порівнянні з базовим періодом;

– індекс досягнення прогресу, тобто ймовірності досягнення поставлених цілей на певний період [2].

Обидва індекси будуються, виходячи з підпоказників (дезагрегації або підкомпонента індикатора) і агрегуються на рівні досягнутих та цільових значень кожного показника, які у подальшому усереднюють за цілями та завданнями усереднення досягнутого прогресу за кожною з поставлених цілей. Але низький рівень доступності даних для визначення зазначених показників суттєво ускладнює їх застосування.

ОЕСР для оцінювання прогресу «зеленої» трансформації рекомендує керуватися 5 групами показників, з яких чотири призначені для оцінювання різних зрізів «озеленення» економіки, а п’ята група –

оцінювання макроекономічних показників національного розвитку, зокрема показники групи:

– екологічної та ресурсної продуктивності описують ключові аспекти переходу до «зеленої» економіки;

– природних активів характеризують загрози для «зеленого» зростання;

– якості життя оцінюють ризики впливу навколишнього середовища на систему життєзабезпечення;

– економічних можливостей та політичних рішень характеризують ефективність політики та її вплив на прогрес «зеленої» трансформації;

– економічного зростання забезпечують відображення результатів «зеленої» трансформації на макрорівні [1, с. 105].

Вважаємо, що пропонований ОЕСР набір показників не є остаточним та придатний до адаптації до різних національних умов.

Спільною рисою зазначених методологій є їх відповідність принципу «зеленої» трансформації – «ніхто не повинен залишатися осторонь». Однак, майже дві третини, передбачених ними індикаторів не можуть бути використані для оцінки прогресу «озеленення» через відсутність даних або ж через відсутність чіткої методики їх визначення. Тож, повноцінний моніторинг прогресу переходу до «зеленої» економіки й надалі лишатиметься неможливим, якщо не буде створено надійної дезагрегованої статистики.

Розуміючи значимість вирішення даного питання, урядом України прийнято ряд розпорядчих документів щодо створення належного інформаційного забезпечення цілісного відображення прогресу «зеленої» трансформації та запровадження Держстату 2.0. Наразі досить активно формується підґрунтя для забезпечення повноцінного та якісного моніторингу прогресу «зеленої» трансформації та реформування інформаційного ландшафту Держстату України. Проаналізувавши перелік індикаторів оцінки сталого розвитку та «озеленення», затверджений розпорядженням КМУ від 29.11.2024 р. за №1190, приходимо до висновку, що він потребує суттєвого доопрацювання. І насамперед, через відсутність компліментарності з переліком індикаторів, закріплених європейськими стандартами.

Для вирішення цієї проблеми, а також зменшення звітного навантаження на респондентів, вважаємо, що ДССУ при формуванні переліку індикаторів «зеленої» трансформації варто керуватись європейськими стандартами ESRS. З цією метою вбачаємо доцільним вжити комплекс заходів, визначених авторською Дорожньою картою зі створення інформаційного забезпечення моніторингу «зеленої» трансформації (рис. 1).

Імплементація CSRD й ESRS та їх застосування	Закріплення на законодавчому рівні впровадження у вітчизняній практиці CSRD та ESRS. Обов'язковість формування компаніями корпоративної звітності відповідно до вимог ESRS
Внесення змін та доповнень до КВЕД-2010	Внесення змін до КВЕД-2010 у частині А - Сільське господарство, мисливство та надання пов'язаних із ними послуг шляхом коригування Розділу 01 «Сільське господарство, мисливство та надання пов'язаних із ними послуг»
Внесення змін до Методологічних пояснень Державної служби статистики України	Внесення змін та доповнень до Методологічних пояснень Державної служби статистики України з питань формування статистичної звітності щодо цілей сталого розвитку та «зеленої» трансформації у відповідності до внесених змін КВЕД-2010 у частині А - Сільське господарство, мисливство та надання пов'язаних із ними послуг.
Встановлення діалогу із зацікавленими сторонами з питань звітування до ДССУ	Ідентифікація та приоритизація стейкхолдерів, зацікавлених у внесенні змін та доповнень до статистичної звітності агробізнесу. Встановлення діалогу зі стейкхолдерами з питань формування аграріями статистичної звітності зі сталого розвитку та «зеленої «трансформації, а також пом'якшення її тиску на бізнес. Здійснення стейкхолдер-аналізу та формування політики співпраці зі стейкхолдерами
Визначення індикаторів з оцінки прогресу «зеленої» трансформації	Здійснення вибору індикаторів з оцінки «зеленої» трансформації агробізнесу, керуючись нормами CSRD та ESRS, а також розробка чіткої методики їх визначення. Здійснення експерименту із запровадження у статистичній звітності обраних індикаторів прогресу. Проведення їх обговорень зі стейкхолдерами
Розробка та затвердження статистичної звітності	Визначення порядку оцифрування даних та запровадження єдиного цифрового формату звітності із «зеленої» трансформації бізнесу. Визначення вимог щодо її складання та подання до ДССУ, а також забезпечення прозорості
Діагностика цифрової зрілості бізнесу	Діагностика цифрової зрілості бізнесу задля розуміння ключових проблем та можливостей запровадження єдиного електронного формату звітності та збору інформації
Трансфер знань з формування статистичної звітності	Організація та проведення серед представників бізнесу та працівників ДССУ курсів підвищення кваліфікації, тренінгів та інших заходів з трансферту знань по збору інформації та формуванню статистичної звітності із «зеленої» трансформації агробізнесу
Узагальнення інформації щодо прогресу «зеленої» трансформації	Збір статданих щодо «зеленої» трансформації агробізнесу, її узагальнення та розміщення на створеній цифровій платформі та мобільних додатках задля забезпечення прозорості історії «озеленення» бізнес-моделей аграрних товаровиробників, здійснення бенч-маркенгу, залучення ESG-інвестицій та уникнення сплати CBAM

Рис. 1. Дорожня карта формування інформаційного забезпечення оцінювання процесу «зеленої» трансформації агробізнесу

Першочерговим завданням відповідно до Дорожньої карти є визнання та імплементація у вітчизняну практику CSRD та ESRS, які є критично важливими для України в умовах євроінтеграції та глобальних викликів, пов'язаних зі змінами клімату та соціальною відповідальністю бізнесу [3; 4]. Наступним етапом має стати внесення органами ДССУ змін до КВЕД-2010 у частині А – «Сільське господарство, мисливство та надання пов'язаних із ними послуг» шляхом коригування структури групи 01.6 Розділу 01 «Сільське господарство, мисливство та надання пов'язаних із ними послуг».

Необхідно також внести зміни до Методологічних пояснень ДССУ з питань формування статистичної звітності, зокрема в частині «зеленої» трансформації агробізнесу. Основний акцент при внесені змін до Методологічних пояснень ДССУ має бути зроблений на індикатори оцінювання «зеленої» трансформації агробізнесу та методику формування первинної інформації. Вибір тих чи інших індикаторів має здійснюватися через налагодження діалогу зі стейкхолдерами, зацікавленими в прозорості та достовірності відображення інформації щодо «зеленої» трансформації.

Результати моніторингу дозволять українським агровиробникам об'єктивно оцінити власний розвиток, інтегруватися у міжнародне рейтингування за рівнем «зеленої» трансформації, формуючи у такий спосіб репутацію екологічно- та соціально відповідальних товаровиробників, що забезпечить зміцнення конкурентних позиції агросектору України на європейському продовольчому ринку та залучення для повоєнної його відбудови «зелених» інвестицій. Запровадження пропонованої Дорожньої карти зі створення інформаційного забезпечення здійснення моніторингу «зеленої» трансформації агробізнесу є новаторським рішенням, яке комплексно вирішує проблему фрагментарності аналітичних даних щодо «озеленення» агробізнесу та забезпечує синергію інформаційних потоків за принципом «всі бачать все», гарантуючи компліментарність індикаторів оцінки процесу переходу агробізнесу до «зеленої» економіки.

Список використаних джерел:

1. Галушкіна Т.П., Мусіна Л.А., Потапенко В.Г., Машков О.А., Курикін С.І. Основні засади впровадження моделі «зеленої» економіки в Україні : навч. посіб. Київ : Інститут екологічного управління та збалансованого природокористування, 2017. 154 с.

2. Європейська інтеграція України: стан, виклики та перспективи. Razumkov centre. 2025. URL: https://razumkov.org.ua/images/2025/05/2025-European_integration.pdf

3. Європейський Зелений Курс. Представництво України при Європейському Союзі. URL: https://ukraine-eu.mfa.gov.ua/posolstvo/galuzeve-spivrobitnictvo/klimat-yevropejska-zelena-ugoda

4. Практичне застосування Директиви ЄС щодо корпоративної звітності про сталий розвиток (CSRD). Офіс зеленого переходу. 2023. URL: https://gto.dixigroup.org/en/assets/images/files/1-gto-csrd.pdf